

Masarykova univerzita

Literatúra NOB

Seminárna práca

Spracovala:

Veronika Pasteláková 413 495

Srbská literatura III

22.12.2014

Požiadavky sociálne inšpirovaných autorov, že literatúra by mala byť priamo zapojená do boja za oslobodenie človeka a revolučnú transformáciu spoločnosti boli najsilnejšie práve v období revolúcie.

Literatúra NOB je pokračovanie predvojnovkej sociálnej literatúry no je viac než len to. Oživil sa lyrické i epické básne, príslovia, anekdoty a boli vytvorené i nové formy. Typická partizánska pieseň je krátka, výstižná, stručná, jeho základná podoba je rýmované dvojveršie. Prvky folklóru, tradičné symboly a orálne formy sú zahrnuté v umeleckej poézii zlučujúc sa s jej nacionálnymi, sociálnymi a revolucionárskymi úsiliami. Najvýznamnejšie literárne udalosti v NOB boli ovplyvnené príchodom prominentných chorvátskych básnikov **Vladimira Nazora** a **Ivana Gorana Kovacica** k partizánom. Obaja sa zapojili do partizánskej literárnej tvorby vnášajúc do nej najlepšie tradície modernej chorvátskej literatúry.

V literatúre NOB môžeme nájsť aj zmiernený avantgardný komponent, ktorý nachádzame v tvorbe **O. Davica**, ktoré vznikli počas vojny alebo v prvých povojnových rokoch, potom v zajateckých piesňach **M. Dedinca**, vo vojnových a povojnových piesňach **D.Matica** a **A.Vuca**. To všetko poukazuje na to, že literatúra NOB je veľmi zložitá, či už z hľadiska zdrojov alebo umeleckých výsledkov. Pohybuje sa v rozmedzí od prastarých foriem ústnej poézie až po literárnu avantgardu.

Hlavnú silu literatúry NOB tvoria členovia literatúry sociálneho hnutia. Najvýznamnejší z nich bol **Jovan Popović** (1905-1952), narodený v Kikinde, člen NOB-u od začiatku ozbrojeného povstania v Srbsku. V rannej fáze jeho tvorby bol ovplyvnený expresionizmom, v polovici 20. rokov patril k skupine belehradských neoromantikov ktorí boli odnožou expresionizmu. Rozluka s mladíckou sebeckou lyrikou u neho začína s dielom *Knjiga drugova* (1928), pre ktoré bol predvedený pred súd. Svoju poéziu píše pre robotnícku triedu a ich revolučné ciele. V jeho NOB dielach nachádzame rovnaké cnosti a chyby ako v jeho predchádzajúcich sociálnych dielach: nadšená oddanosť myšlienke ale nezvládnutie prejavu, výrečnosť a patetizovanie. Povahovo Popović nepatrí medzi veľkých bojovníkov, ale bo mierny nežný lyrik, s citlivosťou vlastnou pre poéziu M.Crnjanského. Najviac sviežosti badáme v piesňach inšpirovaných domorodými motívami, v ktorých môžeme ucítiť ozvenu hlasov z detstva a farby a zvuky rodných rovín ktoré vyvolávajú nostalgiu. Jeho významné poviedky: Dve predvojnové zbierky *Reda mora da bude* (1932) a *Lica u prolazu* (1941) ukazujú talent rozprávača. Najdôležitejšia je jeho tretia kniha poviedok *Istinite legende*

(1944). Názov odhaľuje o čom je. Kniha obsahuje príbehy o skutočných udalostiach a osobách. Autor zastáva pozíciu nestranného svedka, kronikára, ktorý chce od zabudnutia zachrániť odvahu obyčajných ľudí.

Popovičov kamarát zo študentských čias **Dušan Jerković** prešiel vo svojej nie dlhej ceste od expresionizmu k sociálnej lyrike. Stal sa obeťou fašistického teroru v koncentračnom tábore Bota v Nórsku.

Čedomir Minderović (1912-1966), prívrženec NOB od prvých dní povstania, politický vodca partizánskych oddielov vydal niekoľko básnických zbierok a knihu poetickej prózy *Uska ulica* (1940). Počas vojny napísal niekoľko diel: denník *Za Titom* (1945), *Oblaci za Tarom* (1947), *Gorke godine* (1958). Minderović je modernista pomedzi sociálnymi autormi. Vo svojej lyrike spája poetický aktivizmus s citlivosťou, chvíle intímnej spovede s formálnymi experimentmi a jazykovými zvláštnosťami. Minderović je autorom najslávnejších revolučných diel. Jeho diela: zbierky *Potonula džunka* (1959) a *Ogrlica za Nailu* (1966). V románe *Poslednji koktel* (1961) nás Minderović prevádza exotickým svetom v Indii kde kedysi žil ako diplomat.

Tanasije Mladenovic (1913) sa tiež zúčastnil národnej oslobodzovacej vojny v roku 1941. Ďalší autori: **Radivoj Koparec** (1919-1943) a **Milorad Panic-Surep** (1912 – 1968).

V Belehradskom krúžku sociálnych spisovateľov sa formovali čiernohorskí autori **Radovan Zogović** (1907-1986), **Mirko Banjević** (1905-1968), **Janko Đonović** (1909) a **Dušan Kostić** (1917). Zogović písal básne, poviedky, kritiky, zaoberal sa históriou literatúry, veľa prekladal, najmä z ruštiny. Jeho najslávnejšie dielo je hrdinská báseň *Sutjeska* (1946). Đonović je viac orientovaná vlastenecky. Dušan Kostić ostal verný poézii.

Skender Kulenović (1910-1978) – na začiatku a na konci svojej spisovateľskej kariéry písal sonety zatiaľ čo počas vojnových rokov napísal svoje tri poémy: *Stojanka majka Knežopoljka* (1942), *Pisma Jova Stanivuka* (1942) a *Ševa* (1943), ktoré sú z ľudových, ústnych zdrojov.

Branko Copic (1915-1984), rozprávač, spisovateľ, básnik, spisovateľ pre deti. Narodil sa v obci Hasan, neskôr prišiel do Belehradu a ako študent Filozofickej fakulty získal povest' nadaného spisovateľa. Vydal tri knihy poviedok: *Pod Grmečom* (1938), *Bojovnici i begunci* (1939) a *Planinci* (1940). Jeho kniha pre deti *U carstvu leptirova i medveda* (1940). Copic sa povstania zúčastňoval od jeho začiatku a je to najaktívnejší partizánsky spisovateľ. Je autorom knihy *Priče partizanke* (1944), zbierky básní *Ognjeno rađanje domovine* (1944). V

prvých povojnových rokoch je jeho aktivnosť bez konkurencie. Z mnohých kníh spomenieme niekoľko: zbierka poviedok *Rosa na bajonetima* (1946), *Mrvica brani komandanta i druge priče* (1946), *Surova škola* (1948), zbierka humoristických poviedok *Sveti magarac i druge priče* (1947) a *Ljudi s repom* (1949), zbierka básní (1947), zbierka detskej poézie *Bojna lira pionira* (1945), *Armija odbrana tvoja* (1948) a mnoho ďalších kníh pre deti i dospelých.

Copicove vojnové príbehy sú zväčša krátke, často založené na skutočných udalostiach. Neskôr sa snažil vytvoriť zložitejšie príbehy s rozsiahlym príbehom a radom osobností. Jeho najobľúbenejšia vojnová postava je Nikoletina Bursać, komický hrdina ktorý sa objaví v mnohých z jeho prác, napríklad: cyklus (1955).

Copić dosiahol vrchol svojej tvorby vo svojej poslednej zbierke *Bašta sljezove boje* (1970). Svojimi románmi Copic vstúpil do okruhu spisovateľov, ktorí na začiatku 50. Rokov založili moderný román. Prvý a najrozsiahlejší z nich je román *Prolom* (1952). Ďalšie z jeho románov: *Gluvi barut* (1957), (1975), *Ne tuguj bronzana stražo* (1958), *Osma ofanziva* (1964).

Ešte viac ako poviedky sa počas vojny vyvíjali pamäte. Ich primárna forma je denníkový záznam. Ich zakladateľ je **Dragoljub Dudic** (1887-1941), prvý predseda Narodnooslobodilačkog odbora Srbije. Napísal *Dnevnik 1941*. Štyri roky vojny boli opísané v jeho trojdielnom diele *Vladimir Dedijer* (1941). Vo svojej tvorbe ukázal veľké novinárske zručnosti, pôsobivú prezentáciu osobností a udolostí. Tieto vlastnosti ďalej rozvíjal vo svojich povojnových knihách a to najmä v biografii Josipa Broza Tita a veľkej monografii o atentáte v Sarajeve v roku 1914. V diele (1941) opisuje svoje uväznenie, po vojne napísal dielo *Kazivanje o jednom pokoljenju*.

Gojko Nikolis (1911) – patril medzi memoáristov NOB-u, v svojom memoári *Korijen, stablo, pavetina* opísal nielen vojnové roky, svoje detstvo, školské roky a dospievanie ale aj španielsku občiansku vojnu. Jeho svedectvo bolo subjektívne, silné a autentické.

Použitá literatura:

DEREĆ, Jovan: Kratka istorija srpske knjiŹevnosti. Beograd 1987.